

žive na stupnju od kamenog doba do motičke zemljoradnje, potpomažući se skupljačkom i lovačkom privredom kao i primitivnim stočarstvom.

Knjigu u celini karakteriše vešto zapažanje primarnog, jasan, svakome razumljiv stil, sažetost i lepa preglednost, koju potkrepljuje 37 ilustracija. Ona će biti dragocen priručnik, ne samo studentima svih društvenih nauka, već i naučnim radnicima koje ova pitanja zanimaju. Poseban je doprinos našoj kulturnoj javnosti i širokom krugu čitalaca.

Petar Š. Vlahović

Leonhard Adam und Hermann Trimborn, Lehrbuch der Völkerkunde, Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1958. (str. 304).

Prominentni etnolozi surađivali su uz urednika kod izrade III izdanja udžbenika: F. J. Micha, R. Thurnwald, Joseph Haekel, F. Herrmann, M. Schneider, G. Deeters, K. Dittmar, Hans Novermann, Diedrich Westermann i M. Oberem. Svrha je knjige, da bude udžbenik (u prvom redu za studente) i time je naravno određen i njen karakter, način izlaganja i izbor materijala i širina obrade. Predmet je udžbenika prikaz suštine etnologije i njenih sastavnih dijelova, tumačenje njenih problema, kritički osvrt na njene metode, na značenje etnologije kao nauke i njenog odnosa prema graničnim naučnim područjima: pravu, sociologiji, ekonomiji i sl.). — U koliko su i mišljenja pojedinih suradnika raznorodna i njihovi stavovi obilježeni osobnim interpretacijama oni se slažu, da se etnologija bavi čovjekom, ali ne kao biološkim bićem (antropologija), već kulturnim, ako uzmemo kulturu kao grupnu pojavu jedne etničke jedinice. Prema tome etnološki pojam kulture ne vrednuje već samo obuhvaća cjelinu životnih izraza i to u svemu, što se odnosi na vanjsko vodenje života, na društvene uređaje i običaje, kao i duševne tvorevine.

U okviru etnološke problematike treba oprezno upotrebljavati oznaku »prirodni« narodi naprama »kulturnim«. Reguliranje odnosa prema prirodi nameće se i »civiliziranim« narodima i konačno *nema* naroda, koji bi u smislu objektivnog pojma kulture bili bez kulture. O »primitivnim« narodima možemo govoriti samo onda, ako riječ treba označiti nešto vremenski ranijeg, ali nipošto nešto »jednostavno« u pogledu životnog izraza. Treba samo uočiti neobičnu kompliciranost društvenih norma (i odgovarajuće obilje njihovih oznaka!) kod mnogih »primitivnih« naroda. Egocentrični stav zapadnjačke historije, koja uvijek nije stigla do univerzalno-historijskih aspekata često je uobručila ocjenu kulturnih dobara, zapadnih i orijentalnih visokih kultura. Međutim ne bi se moglo oporeći da će se u budućnosti i etnologija uklopiti u opću nauku o historiji kulture.

U okviru gornjih općih postava o značaju etnologije kreću se, naravno s izvjesnim odstupanjem i razmatranja pojedinih autora o metodama etnologije, duševnosti prirodnih naroda, religiji, pjesništvu, muzici, likovnoj umjetnosti, jeziku, društvenom životu, pravu, privredi i budućnosti prirodnih naroda.

Mirko Kus-Nikolajev

Werner Ziegenfuss, Gesellschaftsphilosophie. Grundzüge der Theorie vom Wesen und Erkenntnis der Gesellschaft; Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1954. (str. 150).

Otkad je Lewis Morgan, krajem prošlog stoljeća objavio svoje radove o društvenim vezama (naročito rodbinskim) primitivnih naroda, sve je češće dolazilo do ispreplitanja etnoloških i socioloških problema. Da etnologija uzmogne potpuno udovoljiti svojim zadacima potrebno je da vodi računa o historijskom slijedu t. j. socijalne pojave moraju se ispitati u svojim odnosima prema vremenu, dakle kao vremenski uvjetovane i smatrati kao

karike razvojnog lanca. Na taj način sociologija doprinosi rješavanju društvenih problema, kako se oni javljaju u okviru etnoloških ispitivanja (etno-sociologija). Zbog toga je razumljiv interes etnologa za sociološke probleme. Knjiga, o kojoj je ovdje riječ nema izravne veze sa etnološkom problematikom, ali analiza društvenih oblika i društvenog bića, kako je provodi poznati sociolog Werner Ziegenfuss proširit će etnologu vidokrug o spoznaji društva uopće, a time i primitivnog društva.

Mirko Kus-Nikolajev

Robert Beck, Grundformen sozialen Verhaltens. Beiträge zu experimentellen Sozialpsychologie; Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1954 (str. 144).

Usprkos stalnog razvoja povećavaju se socialni konflikti u našem društvu. Životne poteškoće se općenito povećavaju i pokazuju tendencu, da u diferenciranim duševnim procesima djeluju na štetu pojedinca ili dolaze u grupi i zajednici do izraza kao rastvorna snaga. Eksperimentalni pokusi bave se zbog toga osnovnim problemom današnjih poteškoća, naime djelovanjem elementarnih socijalnih snaga i njihovim odnosom prema osnovnim oblicima socijalnog ponašanja.

Zajednički život ljudi u porodici, grupi, zajednici sadrži niz problema. Autor ih izlaže pretežno u socijalnoj horizontali, u presjeku današnjice. Međutim ako razvoj socijalnih problema unutar jedne grupe promatramo vertikalno, vidjet ćemo da se ti problemi pojavljuju u klici i kod primitivnih ljudskih zajednica ma kako struktura tih zajednica izgledala — naoko — jednostavna. I u tim primitivnim grupama ljudi problem socijalnog ponašanja dolazi do izraza, pa Beckova socijalno-psihološka razmatranja — u analogiji mogu koristiti za upoznavanje izmjeničnog djelovanja ljudi unutar grupa u primitivnom stepenu.

Mirko Kus-Nikolajev

Erhard Schlesier, Die melanesischen Geheimkulte. — Untersuchung über ein Grenzgebiet der ethnologischen Religions- und Gesellschaftsforschung und zur Siedlungsgeschichte Melanesiens. Musterschmidt-Verlag (20 b) Göttingen 1958 (str. 590).

Kod proučavanja stranih kultura brzo će se opaziti da domoroci izvjesne vjerske predodžbe i praktike drže u tajnosti pred drugim ljudima. Međutim nema sve »tajno« kultni karakter, kao što ni sve »kultno« nije tajno. Kad se govori o tajnim kultovima onda podrazumijevamo »kultne procese, koji se obavljaju u tajnosti«. Kako su ti tajni kultovi važan sastavni dio njihovih vjerskih i socijalnih ustanova razumljivo je da su im etnolozi i sociolozi posvećivali sve veću pažnju. — Makar, da se tajni kultovi već nalaze u degeneraciji ipak je Melanezija još uvijek područje, u kojem tajni kultovi zauzimaju središnje mjesto u životu urođenika. Autor je sabrao sav raspoložiti materijal o tajnim kultovima i ispitao ga prema njegovom vjerskom sadržaju i sociološkim osebina u okviru opće kulture povijesti Melanezije. Uspjelo mu je utvrditi za Melaneziju tipičan kompleks kultova, koji je doduše u današnjim oblicima veoma diferenciran, a nastupa u pojedinim područjima na razne načine (kult dema, totem, marsalai, plodnost i dr.) ali genetičko-povijesno pokazuje jedinstvo u svom biću. On počiva u predaustrojnom kulturnom sloju. Osnovni je zadatak djela da prikaže unutarnju povezanost tih tajnih kultova i povijesne promjene. Obradene su teze o prvobitnoj mitskoj povezanosti s čaranjem, problem kulturnih odnosa između Nove Gvineje i Australije i totemizam u Oceaniji te pitanje o temeljima kulturne nesposobnosti žene.

Mirko Kus-Nikolajev